

Dzieci uczą się języka od rodziców

Posługując się językiem w czasie zabaw oraz innego obcowania z rówieśnikami i dorosłymi, dzieci uczą się z niego korzystać w sposób ukierunkowany, kreatywny i precyzyjny – ich język automatyzuje się. Jednak dzieci uczą się języka przede wszystkim od dorosłych. Uczą się takiego języka, jaki słyszą, gdy posługują się nim dorośli – dotyczy to tak zasobu słów, jak i zwrotów charakterystycznych dla określonej rodziny, a ponadto wprawiają się w korzystaniu z języka, słuchając, jak dorośli ze sobą rozmawiają, kiedy opowiadają o swoich działaniach i doznanych przeżyciach. W związku z tym należy zwrócić uwagę na to, że dzieci biorą przykład ze wszystkich dorosłych, ale to Wy, jako rodzice, pełnicie szczególnie ważną rolę w rozwoju językowym Waszego dziecka..

Dzieci czerpią wzorce językowe od rodziców

Dzieci uczą się języka m. in. poprzez naśladowanie sposobu posługiwania się nim przez rodziców. O ile małe dziecko kopiuje wyrazy i zwroty, jakimi posługują się dorośli i uczy się od nich wspierania języka mową ciała, mimiką i gestykulacją, nieco starszemu dziecku potrzebna jest pomoc w rozszerzaniu słownictwa, rozumieniu struktury gramatycznej i możliwości korzystania z języka. Dziecko winno m. in. nauczyć się, że to samo słowo może mieć wiele różnych znaczeń (np. piłka do grania/do metalu itp.), powinno używać synonimów (zamiast „jedzenie” możemy powiedzieć żywność, pokarm, posiłek, itp.) oraz rozumieć i korzystać z ironii i humoru.

Z Was, jako rodziców, dziecko w głównej mierze bierze przykład, ponieważ z Wami spędza najwięcej czasu w ciągu dnia, a także dlatego, że z Wami ma najbliższy kontakt uczuciowy. Macie możliwość rozmawiania z dzieckiem w związku z wieloma różnymi sytuacjami dnia codziennego. Dotyczy to np. czynności porannych, kiedy dziecko się budzi, je śniadanie, ubiera się, itp. To właśnie czynności rutynowe są powtarzającą się okazją do nazywania konkretnych przedmiotów związanych z tymi czynnościami. Można porozmawiać o tym, jak to jest, gdy trzeba wcześniej wstać, jak dziecko spało w nocy, co mu się śniło, a także które ubranie jest odpowiednie do zajęć przewidzianych na dany dzień i aktualnej pogody. Ubieranie się jest świetną okazją do powtarzania nazw elementów ubioru i używania pojęć nad- i podrzędnych (odzież może być bielizna, ubranie wierzchnie, na noc, rajstopy, spodnie, itp.) oraz nazywania części ciała, kolorów, kierunków. Duże znaczenie ma zwrócenie uwagi na aktywne uczestnictwo dziecka w rozmowie – ważne jest, by rozmawiać z dzieckiem, a nie tylko mówić do niego. Rozmowa ma decydujące znaczenie dla nabycia zróżnicowanego słownictwa i społecznych doświadczeń w posługiwaniu się językiem.

Jeżeli uważacie, że taka rozmowa z dzieckiem jest trudna albo byłaby sztuczna, wówczas dobrym pomysłem może być rozmowa z pedagogiem przedszkolnym o tym, w jaki sposób stać się dla dziecka dobrym wzorcem językowym do naśladowania i jak stwarzać komunikatywne sytuacje oraz doznania zachęcające dziecko i stwarzające okazje do nabycia doświadczeń w korzystaniu z języka.

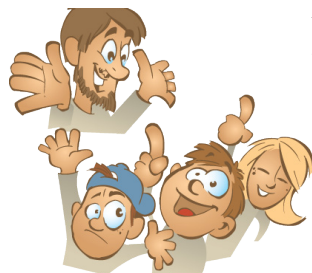
Szczególnie trudno jest dotrzeć do dzieci niechętnych językowej komunikacji i utrzymać ich zainteresowanie przez dłuższy czas. Takie dzieci mogą być szczególnie uwrażliwione na czynniki hamujące komunikację, np. kiedy wydaje się im, że nikt ich nie chce słuchać, albo że nie są akceptowane. W takich przypadkach przed rodzicami i pedagogami stoją szczególne wyzwania.

Rozmowa rodziców z dziećmi

Dobrym punktem wyjścia jest przede wszystkim włączenie dziecka do aktywnego udziału w rozmowie. Oznacza to, że za pomocą codziennych rozmów wspieracie dziecko, ale i stawiacie mu nowe wyzwania. W głównej mierze odbywa się to poprzez wycucie, co dziecku leży na sercu i podtrzymywanie rozmowy poprzez zadawanie interesujących i szczegółowych pytań dotyczących jego wypowiedzi.

Wypracowano szereg wspierających strategii językowych, które możecie z pożytkiem wykorzystać podczas rozmowy z dzieckiem.

1. Zadawaj pytania otwarte

Nie zadawaj pytań, na które można odpowiedzieć tak lub nie. Pytania otwarte zaczynają się często od słów kto, co, kiedy, jak.

Przykład: „Jak myślisz, dokąd poleciała biedronka?”

„Co było najśmieszniejsze, kiedy rzucałeś się poduszkami z Sørenem?”

2. Rozwijaj zainteresowania dziecka

Kiedy dziecko okaże zainteresowanie np. książeczkami, Spiderman'em, traktorami lub biedronką, którą właśnie zobaczyło, wówczas chętnie chciałoby o tym porozmawiać. Zajmując się tym, co zainteresowało dziecko, możecie krok po kroku rozwijać rozmowę tak, że pojawią się nowe słowa i kolejne tematy. Od konkretnego obiektu można przejść w sferę abstrakcji, aby dziecko w ten sposób rozwijało swój zasób słów, świat doświadczeń i zdolność klasyfikowania pojęć i rzeczy.

3. Czekaj na odpowiedź dziecka

Daj dziecku czas na odpowiedź! Dziecko może potrzebować trochę więcej czasu na dobranie słów potrzebnych do udzielenia odpowiedzi albo też na zrozumienie pytania. Jeżeli dacie sobie więcej czasu na to, by dziecko samodzielnie dobrało słowa i ułożyło zdania, wówczas ma miejsce proces, w trakcie którego dziecko buduje w sobie przekonanie, że potrafi sprostać językowym wyzwaniom.

4. Interpretuj i rozszerzaj wypowiedzi dziecka

Rozszerzaj wypowiedzi dziecka. Może zająć potrzeba udzielenia mu pomocy w doborze słów i zwrotów, aby wypowiedź była jasna.

Przykład: Trzyletni chłopiec: „To jest tam, na tym, co wisi koło lodówki?”

Dorosły: „Masz na myśli szafkę?”

Chłopiec: „Nieee, to gdzie wiszą papiery”

Dorosły: „A, to tablica korkowa – twój piękny rysunek wisi na tablicy korkowej obok lodówki”

5. Pomagaj dziecku dobierać słowa

Powtarzaj wielokrotnie te same słowa używając ich w różny sposób, by dziecko poznało ich różne znaczenia i możliwości wykorzystywania. Jeśli będziecie często nazywać rzeczy i pojęcia, z którymi ma do czynienia dziecko, pozwoli to mu na przyswojenie nowych słów i włączenie ich do swojego języka.

Przykład:

Chowamy małego misia w nieoczekiwanym miejscu i podpowiadamy, gdzie go szukać. Np. miś jest w przedpokoju, w łazience lub w trzeciej szufladzie w kuchni. Następnie możemy pozwolić dziecku, by teraz ono schowało misia i powiedziało, gdzie dorosły ma go szukać.

6. Objaśniaj dziecku nieznanne słowa

Dzieci potrzebują wyjaśnienia poszczególnych słów, aby nabrać pojęcia o ich znaczeniu. Rozmawiaj z dzieckiem o pojedynczych słowach jak na przykład szuflada, ościeżnica czy garaż, aby upewnić się, że dziecko przyswoiło sobie dane słowo i rozumie jego znaczenie.

Badania wykazały, że poniższe sposoby objaśniania słów dzieciom są szczególnie efektywne:

- Posłuż się innym słowem o podobnym znaczeniu
- Użyj gestykulacji lub dźwięków dla zobrazowania znaczenia słowa
- Użyj danego słowa w innym kontekście
- Pokaż ilustracje nawiązujące do danego słowa
- Użyj konkretnych przedmiotów dla wizualizacji słowa dziecku

7. Nawiązuj do kontekstu znanego dziecku

Włączaj do rozmowy dotychczasowe doświadczenia dziecka. Można z powodzeniem wykorzystać kształty, kolory i liczby dla zobrazowania nazw i funkcji przedmiotów już znanych dziecku.

Przykład: „Pamiętasz, jak jadąc autobusem mijaliśmy taką wysoką wieżę?”

„Tego dnia, kiedy byliśmy na pchlim targu, wsiadłeś na karuzelę, a potem czuleś łaskotanie w brzuchu...”

8. Korzystaj z kompetencji językowych, jakie już dziecko posiada

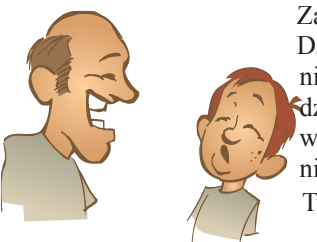
Pomóż dziecku w układaniu krótkich opowiadań, gdzie wykorzysta ono własne doświadczenia i umiejętności językowe. Mogą to być opowiadania o samym dziecku, jakieś zmyślane historie albo fantastyczne opowieści o piratach lub tancerkach. Możecie podtrzymać chęć snucia opowieści przez dziecko, uważnie ich słuchając i z zainteresowaniem stawiając pytania.

9. Nie poprawiaj bezpośrednio błędów dziecka

Dziecko można poprawiać poprzez powtórzenie zdania przez nie wypowiedzianego w prawidłowej formie i ewentualnie poprzez rozwinięcie tego zdania, jak to opisaliśmy w punkcie 4. Gdy dziecko wypowiada dłuższe frazy, możemy je doskonale wesprzeć powtarzając całą wypowiedź w poprawnej formie i unikając jej upraszczania.

10. Baw się językiem, gdy tylko to możliwe

Zawsze baw się językiem, by nauka nowych słów i zdań była formą gry. Dziecko szybko odkrywa nowe możliwości i stają przed nim nowe wyzwania, gdy posługujemy się językiem w zaskakujący sposób. Np. przeczytaj dziecku ulubioną bajkę nadając jednak postaciom inne, ewentualnie zwirowane, imiona albo zmień fabułę tak, by dziecko najpierw okazało zdziwienie, następnie miało z tego ubaw, by w końcu zaprotestować i skorygować Twoje błędy.

Codziennie rozmowy

Abyście mogli porozmawiać z dzieckiem o tym, czym zajmowało się ono w ciągu dnia w przedszkolu, konieczne jest, by wychowawcy przedszkolni informowali Was o przerabianych tam tematach i konkretnych wydarzeniach, jakie miały miejsce w danym dniu.

W niektórych placówkach robi się zdjęcia na zajęciach, jakie dzieci miały w ciągu dnia, co stanowi bieżącą informację dla rodziców.

W ten sposób rodzice i dzieci mają możliwość wspólnego przejrzenia zdjęć, a dziecko może opowiedzieć czym się zajmowało. Zdjęcia dają Wam okazję późniejszego powrotu do tych wydarzeń i zadania dziecku konkretnych pytań: „Widziałam że zbudowaliście w piaskownicy drogę, jak to zrobiliście?”, „A co ty robiłeś?”, itp.

Porozmawiaj z wychowawcami placówki, w jaki sposób wspólnie stworzyć środowisko wspierające rozwój językowy w oparciu o Wasze potrzeby i możliwości.

Ocena kompetencji językowych

Przy ocenie kompetencji językowych oczywistym wymogiem jest Wasz udział tak na etapie przed, jak i po dokonaniu oceny. Jeżeli pedagodzy są zdania, że należy dokonać oceny kompetencji dziecka, macie obowiązek poddać dziecko takiej ocenie. Po dokonaniu oceny zostanie Wam przedstawiony jej wynik, byście wspólnie z pedagogami mogli zastanowić się nad możliwie najlepszym sposobem wspierania rozwoju językowego Waszego dziecka. Może się zdarzyć, że będziecie musieli czytać w domu książki, które nawiązują do tematów przerabianych w przedszkolu, albo też w większym stopniu skupić się na wspierających strategiach językowych, o których mowa powyżej. Może się też zdarzyć, że otrzymacie konkretną listę słów, które musi poznać Wasze dziecko, aby mogło z pożytkiem uczestniczyć w przedszkolnych zajęciach.

Czytanie dialogowe

Inną formą aktywności, z jakiej możecie skorzystać dla językowego wsparcia Waszego dziecka, jest „czytanie dialogowe” polegające na czytaniu tekstów na głos i włączeniu dziecka do rozmowy o strukturze i akcji książki. Czytanie dialogowe umożliwi Wam dopasowanie rozmowy do zainteresowań i poziomu językowego dziecka, co ma szczególne znaczenie w przypadku dzieci z problemami językowymi.

Aby czytanie na głos było czytaniem dialogowym, postępuj w taki sposób:

Przed czytaniem

- Przeczytaj książkę zanim będziesz czytać ją dziecku i zastanów się, o czym będziesz mówić i o co pytać podczas wspólnego czytania tekstu.
- Postaraj się, aby czytanie było dla dziecka szczególnym przeżyciem, dającym poczucie bezpieczeństwa.
- Zaprezentuj książkę dziecku: pokaż przednią i tylną okładkę, powiedz, kto ją napisał i zilustrował.
- Zapytaj, co dziecko myśli o wyglądzie książki.
- Pozwól ewentualnie, by dziecko miało przy sobie jakiś przedmiot o szczególnym znaczeniu dla czytanej historii.

Podczas czytania

- Słuchaj dziecka i bądź otwarta/-y na pytania podczas czytania. Kiedy dziecko postawi pytanie, przerwij czytanie i odpowiedz.
- Podążaj za tym, co zaciekało dziecko, bądź ciągle uważna/-y, zadawaj dodatkowe pytania i czekaj na odpowiedź. Wysłuchaj odpowiedzi i uwzględnij ją, jeśli to możliwe, w rozmowie.
- Spraw, by dziecko stało się współopowiadającym historię.
- Przy ponownym czytaniu: poproś, by dziecko opowiedziało, co pamięta, np. na podstawie ilustracji. Pomóż dziecku w doborze słów do wypowiedzi, jeżeli nie pamięta odpowiednich wyrazów i zwrotów. Objasnij słowa nieznanie dziecku i dołącz nową wiedzę do tej, jaką dziecko już posiada.

Po przeczytaniu

- Porozmawiajcie jeszcze raz o treści już po zamknięciu książki. Posługuj się nowymi słowami, jakie pojawiły się w opowieści – im więcej razy dziecko je usłyszy, tym większe prawdopodobieństwo, że je zapamięta i będzie ich używać.

Wybierz książkę na temat, którym zainteresowało się dziecko lub który jest mu znany z dnia codziennego, bądź też książkę zawierającą słowa, które według Ciebie są szczególnie potrzebne dziecku. Książki szczególnie nadające się do czytania dialogowego:

- zawierają kolorowe ilustracje wspierające rozumienie
- mają odpowiednią długość
- opowiadają fikcyjną historię
- mają treść odpowiednią do wieku dziecka

Dobrze jest czytać z dzieckiem te same książki po trzy-cztery razy w krótkich odstępach czasu, w oparciu o zasady czytania dialogowego i z uwzględnieniem wspierających strategii językowych.

Literatura:

Bleses, Dorthe (2010): Barnets første lærer bor derhjemme, Læsepædagogen nr. 4.

Bylander, Helle & Thomsen, Inge Benn (2008): Sprog og leg. Herning: Specialpædagogisk forlag

Boye, Connie & Kirsten Rasmussen (2011): Små børns sprog og læsning – fra nul til syv år. København: Akademisk forlag

Więcej inspirujących materiałów dla rodziców znajdziecie na stronie internetowej Sprogpakken: www.sprogpakken.dk

